

Hoe gebruik je het Sensoa Vlaggensysteem in jouw organisatie en land?

Tips & tricks voor doeltreffende culturele aanpassingen

SENSOA

Inhoud

1 Inleiding	3
2 Het ecologische validiteitsmodel	6
2.1 Taal	7
2.2 Mensen	7
2.3 Metaforen	7
2.4 Inhoud	7
2.5 Concepten	8
2.6 Doelen	8
2.7 Methoden	8
2.8 Context	8
3 Hoe begin je eraan?	12
3.1 Er is nog geen intentie om actie te ondernemen	12
3.2 De intentie om actie te ondernemen is er, en er was al een eerste kennismaking met het Vlaggensysteem	12
3.3 De intentie om actie te ondernemen is er, en er worden stappen gezet om het Vlaggensysteem in te voeren	14
3.4 Het Vlaggensysteem wordt in z'n geheel gebruikt	14
4 Referenties	15

Colofon

Redactie: Ines Keygnaert, Elizaveta Fomenko, Tara De Laet, Karen De Wilde, Frank Degeest

Eindredactie: Chloé Spruyt

Opmaak: Vicky Heylen

V.U. Chris Lambrechts, F. Rooseveltplaats 12 bus 7, 2060 Antwerpen

Ondernemingsnummer: 0446.232.167 / RPR Antwerpen

Versie: januari 2024

Een uitgave van Sensoa vzw

© 2024 Sensoa

Toestemming is vereist voor overname van de teksten, op welke wijze ook.

1. Inleiding

Wat is het Sensoa Vlaggensysteem?

Het Sensoa Vlaggensysteem is een hulpmiddel om seksueel gedrag in te schatten en seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. De methodiek helpt je zo om een gezonde seksuele ontwikkeling te ondersteunen bij (kwetsbare) kinderen, jongeren en volwassenen. Daarnaast geeft het Vlaggensysteem je ook inzicht in seksualiteit, verlangens, grenzen, criteria en gradaties van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het doorbreekt het taboe, waardoor je er makkelijker over kan praten met collega's, management, ouders, verzorgers, én met de betrokkenen zelf. De methode is wetenschappelijk en pedagogisch onderbouwd.

Doelstellingen van het Vlaggensysteem

Het Sensoa Vlaggensysteem heeft verschillende doelen:

- De seksuele gezondheid en seksuele rechten bevorderen:[1] zowel de rechten van het kind [2] als de universele mensenrechten in het algemeen.
- Seksueel grensoverschrijdend gedrag en de uitbuiting van kinderen, jongeren en (kwetsbare) volwassenen inschatten, bespreekbaar maken en bestrijden, binnen verschillende internationale kaders [1, 2], zoals het Verdrag van Lanzarote [3].

Het Vlaggensysteem bekijkt seksueel (grensoverschrijdend) gedrag altijd vanuit de seksuele integriteit, ofwel: handelen in overeenstemming met je eigen waarden, overtuigingen en moraal in de context van seksuele aangelegenheden.

Basisinzichten van seksuele ontwikkeling

Alvorens je start met het gebruik van het Sensoa Vlaggensysteem als professional, dienen er een aantal basisinzichten verworven te zijn. Het is belangrijk om als professional kennis te hebben van de **gedragingen, gevoelens en gedachten die voorkomen in de seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren**. Elke levensfase (van baby tot volwassene) gaat gepaard met specifieke gedragskenmerken en met seksueel getint gedrag. De seksuele ontwikkeling is immers een levenslang en stapsgewijs proces. Basiskennis hiervan is nodig om aan de slag te gaan met het Vlaggensysteem. Een goed zicht op de seksuele ontwikkeling van je doelgroep helpt om hun seksueel gedrag beter in te schatten (is het oké of over de grens) en er gepast op te reageren. Meer informatie over de seksuele ontwikkeling kan je in diverse talen vinden in de Standards for Sexuality Education. [Standards for Sexuality Education | BZgA WHO-CC \(bzga-who-cc.de\)](https://www.bzga-who-cc.org/)

Het Vlaggensysteem aanpassen naar jouw context

Het is belangrijk om het Vlaggensysteem top-down te implementeren. Tegelijk maakten we het Vlaggensysteem flexibel, zodat je er ook bottom-up mee aan de slag kan. Je kan de methodiek aanpassen aan specifieke culturele of organisatorische noden. Op die manier kan je het Vlaggensysteem vrij gebruiken als professional of organisatie, zowel binnen verschillende sectoren (zoals zorg, onderwijs, maatschappelijk werk en sport) als binnen verschillende culturen.

Met cultuur bedoelen we: een specifieke groep mensen (een gemeenschap, etnische groep, professionele organisatie, natie) waarvan je kan stellen dat ze een cultuur hebben. Dat betekent dat de leden waarden, overtuigingen, verwachtingen en normen delen, waaronder tradities en gewoonten. En dat ze gevestigde sociale netwerken en gedragsnormen delen die hen definiëren als een culturele groep [4].

Deze Tips & tricks zijn er om jou te helpen wanneer je het Vlaggensysteem wil aanpassen aan je specifieke organisatie(cultuur).

Met culturele aanpassingen bedoelen we: "het aanpassen van de methodiek om rekening te houden met de taal, cultuur en context van cliënten"[4]. Door culturele verwijzingen aan te passen, maak je de methodiek relevanter en vergroot je de betrokkenheid. Er zijn wel twee belangrijke voorwaarden:

- De aanpassingen veranderen de essentiële onderdelen van het Vlaggensysteem niet.
- De seksuele rechten, de rechten van het kind en de universele mensenrechten worden gerespecteerd.

Het is normaal om uitdagingen tegen te komen wanneer je het Vlaggensysteem invoert. Iedereen kijkt naar seksueel gedrag met zijn eigen culturele, religieuze, politieke, juridische bril. Het kan wat tijd en training vragen om te wennen aan de manier waarop het Vlaggensysteem naar seksuele integriteit kijkt. Het zal zeker tot veel interessante gesprekken leiden. Deze gids is er om jou te helpen met die uitdagingen.

Sensoa Vlaggensysteem: juridische afspraken

Gebruik je het Sensoa Vlaggensysteem? Lees welke wettelijke aspecten daaraan verbonden zijn.

Situatieschetsen met tekeningen zijn geen beelden van misbruik

Het Vlaggensysteem gebruikt situatieschetsen met tekeningen van seksueel getinte handelingen tussen kinderen, jongeren en soms volwassenen.

De Belgische strafwet classificeert deze tekeningen niet als beelden van seksueel misbruik van minderjarigen ('kinderpornografie'). Enkel visuele weergaven van minderjarigen die bedoeld zijn voor seksuele doeleinden worden als beelden van seksueel misbruik van minderjarigen beschouwd en zijn strafbaar. Educatie of didactisch materiaal valt hier niet onder, tenzij men het uit die context haalt en het bijvoorbeeld op een pornosite zet.

De wet kan echter van land tot land verschillen. Ga daarom na hoe het in je land werd bepaald vooraleer je op welke manier ook de situatieschetsen met tekeningen verspreidt.

Twijfel je? Gebruik dan enkel de omschrijving van de situatie en niet de tekeningen.

Groene vlag voor seksuele handelingen: strikte voorwaarden

Het Vlaggensysteem geeft daarnaast doorgaans een groene vlag aan seksuele handelingen tussen kinderen en jongeren onderling die beschouwd kunnen worden als een uiting van de ontdekking van de seksualiteit in het kader van de persoonlijke ontwikkeling.

Dat gebeurt natuurlijk enkel onder de voorwaarde dat ook aan de andere criteria is voldaan (toestemming, gelijkwaardigheid, vrijwilligheid...) en dat er rekening wordt gehouden met het ontwikkelingsniveau van de betrokken jongeren.

In België valt het gedrag van minderjarigen niet onder de strafwet maar onder het jeugdrecht. Minderjarigen die strafrechtelijke daden stellen, komen voor de jeugdrechter. Voor zover wij weten, wordt seksueel gedrag onder minderjarigen in het kader van de seksuele ontwikkeling in België niet vervolgd, tenzij er sprake is van een klacht omdat één van de andere criteria werd geschonden: bijvoorbeeld geen toestemming, geen vrijwilligheid.

Voor seksuele contacten met meerderjarigen kunnen minderjarigen onder de 16 jaar in België geen toestemming geven. Eén uitzondering is dat een jongere vanaf 14 jaar toestemming kan geven als het leeftijdsverschil met de partner niet meer dan drie jaar bedraagt. Ook hier kan de wet en zijn toepassing in de praktijk van land tot land verschillen. Is dit het geval, en blijken bepaalde handelingen toch strafbaar te zijn in de context van een land, dient dit meegenomen te worden in de reactiewijze.

Disclaimer en gebruiksvoorwaarden

1. Het Sensoa Vlaggensysteem wordt aangeboden als een hulpmiddel om seksueel (grensoverschrijdend) gedrag te beoordelen. Sensoa wijst daarbij uitdrukkelijk elke verantwoordelijkheid af voor de acties, beslissingen of gevolgen die voortvloeien uit het praktische gebruik of de implementatie van het Sensoa Vlaggensysteem.

2. Volgens de [gebruiksvoorwaarden](#) stem je er als gebruiker uitdrukkelijk mee in om Sensoa ook te vrijwaren tegen alle aanspraken van derden die voortvloeien uit oneigenlijk gebruik van de elementen van het Vlaggensysteem. Deze elementen zijn bovendien niet toegesneden op omstandigheden die specifiek zijn voor een individu of entiteit. Men kan ze dan ook niet beschouwen als persoonlijk, professioneel of juridisch advies of een equivalent daarvan.

3. Tot slot is het belangrijk, dat je steeds de geldende professionele afspraken, protocollen en procedures volgt die gelden in jouw context of land bij het voeren van gesprekken met (mogelijke) daders en slachtoffers van (ernstig) grensoverschrijdend gedrag. Dat kan ook het informeren van de autoriteiten inhouden als dat nodig is.

Het ecologische validiteitsmodel

2. Het ecologische validiteitsmodel

We werken in deze gids op basis van het Ecologische Validiteitsmodel (EVM): een bekend en veelgebruikt kader voor culturele aanpassingen. [5] Het model houdt rekening met de dimensies van de methode zelf én met cultuurgevoelige elementen.

Wanneer je rekening houdt met cultuurgevoelige elementen, kunnen er ook uitdagingen opduiken.

Ten eerste: het kan uitdagend zijn om de balans te vinden tussen culturele kennis en stereotypering. Soms houd je geen rekening met iemands culturele achtergrond, wanneer je dat beter wel zou doen, om elkaar beter te begrijpen en beter te communiceren. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren omdat je te weinig informatie over hun culturele achtergrond hebt. Anderzijds is het ook niet altijd juist om automatisch aan te nemen dat culturele verschillen een rol spelen. Dat kan net leiden tot stereotypering en "othering". "Othering" is een proces waarbij mensen als 'anders' worden beschouwd. Het definieert de identiteit van een persoon of groep door stigmatisering en afstand nemen in een "wij-zij" scheiding [6]. Wanneer mensen en groepen het slachtoffer zijn van "othering", ontstaan er stigma, discriminatie en vooroordelen.

Ten tweede: de culturele achtergrond is belangrijk, maar het kan de wetenschappelijk onderbouwde aspecten van de methode soms overschaduwen. Wanneer dat gebeurt, verlies je mogelijk de doelstellingen van het Vlaggensysteem uit het oog. De culturele aanpassingen moeten de geloofwaardigheid van het Vlaggensysteem in de organisatie net vergroten, zodat de methode doeltreffender wordt [4]. Daarom moet er een duidelijk evenwicht zijn tussen het proces en de inhoud, en moeten de kerncomponenten van het Vlaggensysteem ongewijzigd blijven.

Tot slot: culturele gevoeligheid is een voortdurend proces. Het evolueert doorheen de tijd en met de context. Culturele aanpassingen die een organisatie dit jaar doorvoert, zijn over vijf jaar misschien niet meer relevant en zullen ook niet automatisch werken voor een andere organisatie, ook al opereren ze in dezelfde context, hetzelfde land, dezelfde stad.

Het EVM houdt rekening met acht belangrijke cultuurgevoelige domeinen binnen een methode (Tabel 1). Deze dimensies staan niet los van elkaar en kunnen zelfs grotendeels overlappen. Het EVM richt zich op taal, mensen, metaforen, inhoud, concepten, doelen, methodologie en context. We bekijken hierna elke dimensie van dichtbij.

Tabel 1: Cultuurgevoelige elementen en de dimensies van het Vlaggensysteem

Methodie	Cultuurgevoelige elementen
1. Taal	Cultureel passend; cultureel afgestemd taalgebruik.
2. Mensen	De rol van culturele overeenkomsten en verschillen tussen twee (of meer) personen bij het opbouwen van een relatie tijdens de methode.
3. Metaforen	Symbolen en concepten die een bevolking deelt. Spreekwoorden die in de methode worden gebruikt.
4. Inhoud	Culturele kennis: lokale waarden, gewoonten en tradities; eigenheid van groepen (sociaal, economisch, historisch, politiek, juridisch).
5. Concepten	Concepten uit de methode die aansluiten bij cultuur en context: afhankelijkheid versus onderlinge afhankelijkheid versus onafhankelijkheid; emisch (binnen cultuur, specifiek) boven etisch (buiten cultuur, universeel).
6. Doelen	Overdracht van positieve en adaptieve culturele waarden; ondersteuning van adaptieve waarden uit de cultuur van herkomst.
7. Methodologie	Ontwikkeling en/of culturele aanpassing van de methode.
8. Context	Sociale, economische, historische, religieuze, politieke en juridische context van de methode.

2.1 Taal

De eerste dimensie is de taal van de methode. Kennis van de taal hangt vaak samen met een culturele vertrouwdheid. Taal is onmisbaar wanneer je over gevoelens en ervaringen wil praten, het is dan ook een belangrijk onderdeel van het Vlaggensysteem. Taalkundige aanpassingen houden daarom veel meer in dan enkel het letterlijk vertalen en beschikbaar maken van de methode in een bepaalde taal.

Het Vlaggensysteem werd in het Nederlands en het Vlaams ontwikkeld en later naar het Engels vertaald, vanuit de Belgische en Nederlandse context. Een Engelse vertaling is voor veel organisaties nuttig. Toch kunnen verschillende elementen in de vertaalde versie nog moeilijk te begrijpen zijn: veel landen hebben een heel andere context dan de Belgische en/of Nederlandse.

2.2 Mensen

De dimensie van de mensen of personen verwijst naar collega's, management, ouders, verzorgers, kinderen, jongeren. Kortom: iedereen die het Vlaggensysteem zou kunnen gebruiken. In deze dimensie kijken we naar de mensen zelf en naar de relatie tussen hen. Denk bij cultuurgevoelige elementen in deze dimensie aan culturele gelijkenissen of verschillen tussen twee (of meer) personen. Culturele factoren kunnen ook gevolgen hebben voor relaties tussen mensen.

Naast de personen die het Vlaggensysteem zullen gebruiken, verwijst deze dimensie ook naar de personages die in het Vlaggensysteem voorkomen. Het Vlaggensysteem is een verzameling van verschillende situaties die kort worden beschreven en geïllustreerd met tekeningen van verschillende soorten mensen. Mogelijk lijken die tekeningen niet op de mensen in je organisatie of cultuur: hun lichaamshouding is misschien anders, ze dragen andere kleding, de context is niet helemaal over te nemen, ... Dan denk je misschien dat je het Vlaggensysteem niet kunt gebruiken. Maar: het Vlaggensysteem bestaat net om een gesprek op gang te brengen en zo voor verandering te zorgen. Een oplossing kan zijn om enkel de stellingen en situaties te gebruiken die passen bij jouw land of organisatie. Je kan daarbij zelf aangepaste tekeningen maken. Of gebruik de tekeningen niet als ze te ongepast zijn en werk alleen met de stellingen.

Als je nieuwe tekeningen maakt die de situaties beter illustreren voor jouw context, zijn er een aantal zaken waar je rekening mee moet houden:

- Zorg voor voldoende diversiteit
 - van mensen (bijvoorbeeld geslacht, leeftijd, lichaamsbouw, huidskleur, kapsel, kleding, ...);
 - van situaties (bijvoorbeeld school, gezondheidszorg, thuis, buiten, sportclub, online/digitaal, ...).
- Houd het gendergevoelig. Situaties met mannen zouden niet anders beoordeeld mogen worden dan situaties met vrouwen of non-binaire personen. Zorg ervoor dat de pleger niet altijd een man is en het slachtoffer niet altijd een vrouw.
- Vertrek van alledaagse situaties. Met andere woorden: situaties die effectief voorkomen en waar mensen over praten.
- Houd de tekeningen eenvoudig. Beeld alleen mensen of voorwerpen af die nodig zijn om de situatie te begrijpen.
- Let op lichaamstaal. De lichaamstaal in de illustraties moet overeenkomen met de emoties die de personages voelen.

2.3 Metaforen

Met metaforen bedoelen we symbolen en concepten, maar ook spreekwoorden die in de methode gebruikt worden. Metaforen zijn eigen aan culturen en worden misschien niet door iedereen begrepen. Het is belangrijk om metaforen in een methode te herkennen en te veranderen in een variant die aansluit bij de cultuur van de gebruiker.

Een ander symbool onder de kerncomponenten van het Vlaggensysteem zijn de kleuren van de vlaggen. Die zijn opgevat als een verkeerslicht, met groen voor 'dit is oké', geel en oranje voor 'pas op, probeer je gedrag aan te passen', rood voor 'stop, doorgaan is gevaarlijk, dit mag niet' en zwart voor de boete die je krijgt als je niet stopt voor een rood licht en geen rekening houdt met het duidelijke signaal om te stoppen.

2.4 Inhoud

Inhoud verwijst naar de culturele kennis. Het is belangrijk om te weten hoe je moet omgaan met culturele informatie over lokale waarden, gewoonten en tradities. Zo kan je ermee aan de slag op een manier die culturele verschillen waardeert en toch trouw blijft aan de methodologie van het Vlaggensysteem. De culturele eigenheid van een groep moet een onderdeel zijn van de methode, om zo de culturele acceptatie en relevantie te vergroten. Houd er wel rekening mee dat de universele mensenrechten van toepassing zijn op elk mens, ongeacht lokale gewoonten en tradities.

2.5 Concepten

De concepten of criteria die in het Vlaggensysteem worden gebruikt, moeten aansluiten bij de ervaring van de doelgroep zodat de gebruikte termen relevant, aanvaardbaar en begrijpelijk zijn.

Begrijpen we dingen in verschillende culturen op dezelfde manier wanneer het gaat over wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, passend bij de ontwikkeling, leeftijd of functioneringsniveau, passend bij de context en impact? Zijn de definities duidelijk omschreven? Onzekerheid hierover kan leiden tot verschillende beoordelingen van seksueel gedrag en onbegrip over de gekozen vlag.

2.6 Doelen

De doelstellingen van het Vlaggensysteem zijn 1) seksueel gedrag kunnen inschatten, 2) dit gedrag kunnen bespreken of erover kunnen communiceren en 3) op een gepaste manier op het gedrag kunnen reageren. Daarnaast kan het Vlaggensysteem zorgen voor:

- een betere coördinatie binnen de organisatie over de (pedagogische) aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- de ontwikkeling van een duidelijke visie en beleid over seksuele gezondheid binnen de organisatie.

2.7 Methodes

Deze dimensie verwijst naar de methodes of procedures van het Vlaggensysteem. In het ideale geval integreer je culturele kennis in de procedures maar de kerncomponenten van het Vlaggensysteem mogen niet veranderd worden.

Met kerncomponenten bedoelen we: de zes criteria (toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, passend bij het ontwikkelings- en functioneringsniveau, passend in de gegeven context, en impact), de vier inschattingscategorieën (het gedrag is oké, moet worden aangepast, is duidelijk grensoverschrijdend of ernstig grensoverschrijdend), de vier vlaggen en de normatieve lijst.

2.8 Context

Context gaat over de maatschappelijke, economische, historische, religieuze, politieke en juridische realiteit van een cultuur of organisatie. Maar het gaat ook over de unieke noden en ervaringen van de verschillende personen die het Vlaggensysteem gebruiken. Je moet er steeds rekening mee houden dat de waarden van het Vlaggensysteem, te beginnen met seksuele integriteit, haaks kunnen staan op de wettelijke en/of religieuze regels in een land of organisatie.

Wetten en religieuze doctrines kunnen doorheen de tijd evolueren: ze weerspiegelen mogelijk niet altijd de realiteit op het terrein. De basisprincipes van het Vlaggensysteem zijn constanter en steunen op verschillende internationale kaders rond fundamentele mensenrechten. Het kan lastig zijn om de waarden en de benadering vanuit seksuele integriteit van het Vlaggensysteem over te nemen. Mensen benaderen seksueel gedrag vanuit hun eigen sociale, economische, culturele, religieuze, historische politieke en/of juridische overtuigingen. Het kan tijd en training vragen om vertrouwd te raken met het Vlaggensysteem.

Deze gids is dan ook bedoeld om gebruikers te helpen, zodat ze de voordelen van het Vlaggensysteem kunnen benutten. We gaan er dieper op in, in het derde hoofdstuk van deze gids: 'Hoe begin je eraan?'.

Tabel 2: Voorbeelden van mogelijke culturele aanpassingen

	Voorbeeld (voor aanpassingen)	Probleem	Voorgestelde aanpassing	Voorbeeld (na aanpassingen)
Taal	"Kijk mijn pik eens zwaaien!"	"Pik" wordt hier gebruikt voor "penis" en wordt vooral in Nederland gebruikt, niet in Vlaanderen. Probeer dus een ander woord te gebruiken.	Gebruik een Vlaams woord.	"Kijk mijn piemel eens zwaaien!"
	"Een meisje van 10 gluurt in de hokjes van de jongens."	"Hokjes" is misschien niet het beste woord, omdat het te algemeen is en zonder de bijhorende tekening tot verwarring kan leiden.	Gebruik een ander woord.	"Een meisje van 10 gluurt in de kleedkamer van de jongens."
Mensen	Vrouwelijke personages in de tekeningen.	In Iran zijn vrouwen wettelijk verplicht om hun hoofd te bedekken. Sommige van de huidige tekeningen kunnen daarom problematisch zijn als je het Vlaggensysteem op een Iraanse school wilt gebruiken.	Maak nieuwe tekeningen en geef vrouwen waar nodig een hijab.	Meer vrouwelijke figuren met een hijab in de nieuwe tekeningen.
	De meeste personages in de tekeningen zijn Westers.	De figuren in de tekeningen zien er te Westers uit in vergelijking met jouw specifieke doelgroep. Dat kan ertoe leiden dat je je niet in de situaties herkent. Jammer genoeg is er geen budget om nieuwe tekeningen te maken.	Teken figuren die eruitzien als mensen uit jouw land. OF Laat de tekeningen weg.	Nieuwe tekeningen bij de stellingen en situaties.
Metaforen	De kleur van de vlaggen: "Zwart zou de boete zijn die je krijgt als je niet stopt voor een rood licht en geen rekening houdt met het duidelijke signaal om te stoppen."	De organisatie voelt zich ongemakkelijk bij de kleur zwart voor de "ergste situatie".	Verander het zwart in een andere donkere kleur.	De kleuren van de vlaggen: groen, geel, rood en donkerpaars.
Inhoud	"Een werknemer en een mannelijke klant hebben een intieme relatie en sturen elkaar naaktfoto's."	De organisatie die het Vlaggensysteem wil gebruiken is een ziekenhuis. Ze willen de situatie meer bij hun context laten aansluiten.	Verander het profiel van de persoon in de situatie.	"Een zorgverlener en een mannelijke patiënt hebben een intieme relatie en sturen elkaar naaktfoto's."
	"Een meisje van 10 gluurt in de kleedhokjes van de jongens."	Meisjes gaan in deze school/dit land nooit samen met jongens zwemmen.	Maak er kleedhokjes voor meisjes van.	"Een meisje van 10 gluurt in de kleedhokjes van de andere meisjes."
Concepten	Definitie van het criterium "Context".	Door de laatste zin: "Culturele verschillen kunnen hier ook een rol in spelen", kan het zijn dat bepaalde situaties door een bepaalde wet of regel worden beoordeeld als een zwarte in plaats van een groene vlag.	Voeg extra uitleg en nuance toe aan de definitie om dit probleem te voorkomen.	"Culturele verschillen kunnen hier ook een rol in spelen. Houd rekening met de manier waarop het Vlaggensysteem naar seksuele integriteit kijkt en de principes die steunen op verschillende internationale kaders voor fundamentele mensenrechten."

Doelen	"Op een gepaste manier op het seksueel gedrag kunnen reageren."	De organisatie is nog niet klaar om het Vlaggensysteem volledig in te voeren. Er kan veel discussie ontstaan over de situatiekaarten, omdat niet alle partijen vertrekken vanuit seksuele integriteit, maar vanuit hun eigen sociale, economische, culturele, religieuze, historische politieke en/of juridische overtuiging.	Laat het derde doel voorlopig weg en concentreer je op de eerste twee. Schuif het hele Vlaggensysteem niet opzij, maar gebruik dit als een gelegenheid om te focussen op het tweede doel, "seksueel gedrag bespreken", en een discussie op gang te brengen. "Waarom kijken we anders naar deze situatie?" Het is prima om het oneens te zijn met elkaar. Het gesprek dat je op gang brengt, kan leiden tot nieuwe inzichten en manieren om naar situaties te kijken.	/
Methodologie	De situatiekaarten.	De organisatie is nog niet klaar om het Vlaggensysteem volledig in te voeren. Er kan veel discussie ontstaan over de situatiekaarten, omdat niet alle partijen vertrekken vanuit seksuele integriteit, maar vanuit hun eigen sociale, economische, culturele, religieuze, historische, politieke en/of juridische overtuiging.	Laat de situatiekaarten voorlopig weg en concentreer je op de zes criteria. Schuif het hele Vlaggensysteem niet opzij, maar gebruik dit als een gelegenheid om te focussen op het tweede doel, "seksueel gedrag bespreken", en een discussie op gang te brengen. "Waarom kijken we anders naar deze situatie?" Het is prima om het oneens te zijn met elkaar. Het gesprek dat je op gang brengt, kan leiden tot nieuwe inzichten en manieren om naar situaties te kijken.	/
Context	"Twee volwassen lesbische vrouwen, die hun relatiestatus en foto's delen op sociale media, krijgen negatieve opmerkingen op hun werk". → Groene vlag, ondanks dat er negatieve impact kan zijn door negatieve en kwetsende opmerkingen.	In een land waar niet-heteroseksuele relaties bij wet verboden zijn, zullen dergelijke situaties tot veel meer leiden dan enkel "enkele negatieve opmerkingen". Mogelijk kan de seksuele geaardheid van de vrouwen rekenen op het begrip en zelfs de goedkeuring van de teamleider, zorgverlener of andere professional op het werk (met behulp van het Vlaggensysteem in deze specifieke situatie). Dan nog blijft het belangrijk om de vrouwen te waarschuwen voor de grote gevolgen van zulke acties en mogelijke beledigingen die volgen als andere mensen dit zien op sociale media, en te bespreken hoe dit kan worden voorkomen.	Laat de gekleurde vlaggen weg en concentreer je op de discussie zelf.	Concentreer je op de discussie met de vrouwen in plaats van de situatie een bepaalde kleur te geven. Wat is er oké in hun gedrag, met welke risico's (door bepaalde wetten) moeten ze rekening houden, welke oplossingen kunnen er samen met de vrouwen gezocht worden, ...?

Hoe begin je eraan?

3. Hoe begin je eraan? [7,8]

Als je een nieuwe methodiek wil gebruiken, die zal leiden tot een verandering binnen een organisatie, een specifieke groep mensen of een gemeenschap, wil dat zeggen dat je bereid bent om zaken anders te gaan aanpakken. Dat zal niet makkelijk zijn, en al zeker niet als de methode gevoelige onderwerpen omvat zoals seksueel (grensoverschrijdend) gedrag. Voor een succesvolle methode heb je een strategie nodig waarmee je het Vlaggensysteem verankert in de nieuwe gewoonten van je doelgroep om je doelen te bereiken.

Om het Vlaggensysteem volledig in te voeren, moet je vier fases doorlopen: 1) Er is helemaal geen intentie om het Vlaggensysteem te gebruiken, 2) De intentie om het Vlaggensysteem te gebruiken is er, en er was al een eerste kennismaking met het Vlaggensysteem, 3) De eerste stap om het Vlaggensysteem in te voeren is gezet, en 4) Het Vlaggensysteem wordt volledig gebruikt.

3.1 Er is nog geen intentie om actie te ondernemen

Op dit moment zijn er geen plannen om actie te ondernemen. Er is nog geen behoefte aan, of moeilijkheden met 1) het inschatten van seksueel gedrag, 2) het bespreken van of communiceren over dit gedrag en/of 3) het gepast pedagogisch reageren op het gedrag in je organisatie of gemeenschap. Aangezien jij de weg naar het Vlaggensysteem hebt gevonden, heb jij deze eerste fase al succesvol doorlopen: proficiat!

Maar anderen in je organisatie of gemeenschap zitten mogelijk nog in deze eerste fase en zullen zich waarschijnlijk tegen het Vlaggensysteem verzetten wanneer het hen wordt opgedrongen. Het is dan ook belangrijk om te luisteren naar iemands eerste mening over het Vlaggensysteem en eventuele redenen waarom ze het niet willen invoeren. Moedig feedback aan om deze fase te doorlopen.

Enkele zaken die je kunnen helpen om van "nog geen intentie" te gaan naar "een intentie" om het Vlaggensysteem in te voeren:

1. **Bouw eerst wat vertrouwen op** voor je het onderwerp van verandering en het Vlaggensysteem ter sprake brengt. Creëer een veilige en stimulerende omgeving waarin iedereen zich comfortabel voelt om te praten over onderwerpen als seksualiteit, verlangens, grenzen, criteria en gradaties van seksueel gedrag. Hoe meer iedereen betrokken raakt bij de onderwerpen, hoe sneller ze ze hun defensieve houding en terughoudendheid tegenover het Vlaggensysteem laten varen.
2. **Vraag iedereen om te vertellen wat ze weten over het probleem** en of ze al moeilijkheden hebben ervaren om 1) het seksueel gedrag objectief in te schatten, 2) dit gedrag te bespreken of erover te communiceren en/of 3) gepast te reageren op het gedrag. Zo toon je interesse in hun standpunt, maar creëer je mogelijk ook meer bewustzijn rond het probleem.
3. **Bespreek voor- en nadelen** van het Vlaggensysteem en de invoering ervan in jouw organisatie of gemeenschap. In deze eerste fase zijn mensen meestal tegen een voorstel van verandering, omdat de voordelen van de verandering misschien niet groot genoeg zijn. Wanneer de voordelen van het Vlaggensysteem zwaarder doorwegen dan eventuele nadelen, zullen mensen automatisch naar de volgende fases van het implementatieproces gaan. Benadruk de vele voordelen van het Vlaggensysteem: seksueel gedrag correct inschatten, een gezonde seksuele ontwikkeling ondersteunen, taboes makkelijker bespreekbaar maken, seksueel grensoverschrijdend gedrag voorkomen, seksuele gezondheid en rechten bevorderen,
4. **Raak het eens over de weg die je wil volgen.** Help mensen die nog niet helemaal overtuigd zijn van het Vlaggensysteem: plan je strategie zorgvuldig en betrek hen bij het uitstippelen van een aanvaardbaar traject. Sommigen zullen gewonnen zijn voor de volledige invoering van het Vlaggensysteem en snel overgaan tot een volledige invoering ervan. Anderen zullen het rustiger aan willen doen en willen beginnen met een inleiding tot het Vlaggensysteem en het daar voorlopig bij houden.

3.2 De intentie om actie te ondernemen is er, en er was al een eerste kennismaking met het Vlaggensysteem

In deze tweede fase begrijpt je organisatie of gemeenschap het probleem of de moeilijkheden die er zijn met 1) het inschatten van seksueel gedrag, 2) het bespreken van of communiceren over dit gedrag en/of 3) het gepast reageren op het gedrag.

Om het Vlaggensysteem beter te begrijpen, raden we aan om zelf alvast vertrouwd te raken met enkele van de kerncomponenten, namelijk de zes criteria. Probeer de zes criteria toe te passen en te gebruiken om toekomstige gevallen van onduidelijk seksueel gedrag in je omgeving in te schatten en te bespreken. Je hoeft de vlaggen nog niet te gebruiken.

Omgaan met gemengde gevoelens

Om mensen, organisaties of gemeenschappen door het volledige implementatieproces te loodsen, moet je ook kunnen omgaan met gemengde gevoelens. Gemengde gevoelens komen vaak voor tijdens zo'n overgangsproces. Verandering zorgt vaak voor gemengde gevoelens, dat is normaal.

Er zijn twee manieren om komaf te maken met gemengde gevoelens in deze tweede fase:

1. **Maak gemengde gevoelens aanvaardbaar.** Mensen ervaren vaak spanning en onzekerheid wanneer je vraagt om iets te veranderen. Die spanning kan opbouwen wanneer je dichterbij de beslissing komt om te veranderen. Spanning en onzekerheid kunnen ook vertaald worden naar hele organisaties. Vooral in het geval van het Vlaggensysteem, met onderwerpen rond seksueel gedrag, is het niet verrassend dat zulke onzekerheden een impact kunnen hebben. **Stel de mensen in je organisatie of gemeenschap gerust dat gemengde gevoelens, onzekerheden en bedenkingen normaal zijn.** Leg uit dat het gebruikelijk is voor mensen om op dit punt zoveel gemengde gevoelens te hebben. Zelfs als ze denken dat ze die emoties hebben aangepakt en op het punt staan om een keuze te maken.
2. **Bespreek de wensen, mogelijkheden, redenen en behoeften van deelnemers om te veranderen.** Stel open vragen, zoals: "Hoe zou je willen dat zaken worden ingevoerd, zodat je openstaat voor het gebruik van het Vlaggensysteem?". **Denk eraan: het doel is om mensen in je organisatie of gemeenschap te helpen eigen argumenten te vormen om het Vlaggensysteem te gebruiken.** Het doel is om problemen rond gemengde gevoelens op te lossen, niet om te snel in termen van verandering te spreken (inclusief vragen over engagement, activering en stappen zetten) of een actieplan voor te leggen. Dat kan wachten tot de volgende fase van verandering.

Help om de besluitvorming in het voordeel van verandering te laten evolueren

De meeste mensen wegen automatisch de voor- en nadelen van een mogelijke verandering tegen elkaar af voordat ze een keuze maken. Dat proces wordt "besluitvorming" genoemd. De huidige methode voor het omgaan met seksueel gedrag wordt geëvalueerd: de "goede" aspecten ervan zijn redenen om niet te veranderen. Die worden afgezet tegen de "minder goede" aspecten, dat zijn de redenen om het Vlaggensysteem te gebruiken. Wanneer de voordelen van het Vlaggensysteem groter zijn dan de nadelen, wordt het gebruik van het Vlaggensysteem wenselijker. Je kan de mensen in je organisatie of gemeenschap helpen om de voordelen van het Vlaggensysteem in te zien en te overwegen, zodat de weegschaal overhelst in het voordeel van je plan om de methode uit te rollen.

Enkele stappen kunnen je daarbij helpen:

1. **Evalueer waar je organisatie of gemeenschap zich momenteel bevindt qua besluitvorming.** Is iedereen enthousiast om het Vlaggensysteem in te voeren of zijn er mensen die nog twijfelen? Wie gebruikt de zes criteria van het Vlaggensysteem al en hoe gaat dat?
2. **Lijst de voor- en nadelen van het Vlaggensysteem op.** Voor de besluitvorming is het essentieel om de voor- en nadelen van het Vlaggensysteem tegen elkaar af te wegen. Daarvoor vraag je de leden van je organisatie of gemeenschap om een lijst te maken van de voor- en nadelen van het Vlaggensysteem. Dat kunnen ze samen in een brainstormsessie doen of zelfstandig. De lijsten kunnen de discussie voeden op een volgende bijeenkomst binnen de organisatie of gemeenschap. De voor- en nadelen op papier zetten kan helpen om het gesprek te organiseren.
3. **Kijk naar de waarden met het Vlaggensysteem.** Breng de doelen en de waarden van het Vlaggensysteem terug aan bod. Het Vlaggensysteem is vooral een instrument om communicatie en discussie over seksueel gedrag te stimuleren op een manier waarbij iedereen zich gehoord voelt. Probeer deze doelen en waarden te koppelen aan de waarden van je organisatie of gemeenschap.
4. **Peil naar het begrip en de verwachtingen van je organisatie of gemeenschap over het Vlaggensysteem.** Als je naar een beslissing toewerkt, is het belangrijk om te begrijpen wat iedereen verstaat onder "verandering" en wat ze van het Vlaggensysteem verwachten. Sommigen denken misschien dat de invoering van het Vlaggensysteem je hele manier van werken zal veranderen. Anderen denken misschien dat ze het Vlaggensysteem van de ene op de andere dag moeten toepassen. Dat kan overweldigend zijn. Door in je organisatie of gemeenschap te polsen naar begrip en verwachtingen, krijg je een idee van welke acties mensen zouden overwegen en welke niet. Sommigen voelen zich misschien ongemakkelijk bij bepaalde situatiekaarten en willen ze niet gebruiken. Anderen hebben misschien meer tijd nodig om het Vlaggensysteem beter te leren kennen. Het zal je helpen om uitdagingen te ontdekken, waardoor je oplossingen kan zoeken.
5. **Beoordeel ieders kennis, attitude en zelf-effectiviteit (KAZ) over seksueel grensoverschrijdend gedrag.** Er is een KAZ-vragenlijst die je daarbij kan helpen. Bespreek de resultaten van de aspecten "kennis", "attitude" en "zelf-effectiviteit" en de bijbehorende feedback. Waar werd laag op gescoord? Wat is de algemene kennis en attitude over seksueel gedrag? Welke delen van het Vlaggensysteem en doelstellingen werden als moeilijker ervaren? Door meer in detail te bekijken wat mensen in je organisatie zeggen over zelf-effectiviteit, kun je ook ontdekken wat ze wel en niet denken te kunnen. Zelf-effectiviteit is de overtuiging dat je op een bepaalde manier kunt handelen of een bepaalde taak kunt uitvoeren. Help mensen in je organisatie of gemeenschap om hun zelf-effectiviteit te verbeteren.

6. **Vergroot het draagvlak voor verandering door kleine stapjes te zetten.** Laat je organisatie of gemeenschap kennismaken met de zes criteria van het Vlaggensysteem. Spreek af om elk toekomstig geval van seksueel gedrag in te schatten aan de hand van de zes criteria en bespreek de inschatting in groepjes. Je hoeft nog niet met de situatiekaarten en vlaggen te werken.

3.3 De intentie om actie te ondernemen is er, en er worden stappen gezet om het Vlaggensysteem in te voeren

In deze fase is je organisatie of gemeenschap klaar om actie te ondernemen, maar is er nog wat voorbereiding nodig voor de culturele aanpassingen. Hieronder leggen we de verschillende stappen uit die nodig zijn om het Vlaggensysteem in je organisatie of gemeenschap in te voeren.

Stap 1: Bepaal de setting en betrek experts

Betrokkenheid van de gemeenschap is belangrijk voor de culturele aanpassing. Betrek daarom de juiste mensen bij de verschillende stappen van de culturele aanpassing. Richt een stuurgroep op om samen te werken met stakeholders en het Vlaggensysteem in je organisatie in te voeren.

Raadpleeg experts om inzicht te krijgen in de context van je organisatie, met de nadruk op seksueel grensoverschrijdend gedrag. Begin met het verzamelen van situaties (van seksueel grensoverschrijdend gedrag) die zich in het verleden hebben voorgedaan en de bijhorende ervaringen. Zulke gevallen en voorbeelden van situaties kunnen nuttig zijn om het EVM te doorlopen. Doorloop samen met deze experts de acht dimensies van het EVM om de culturele aanpassingen te identificeren die nodig zijn. Aarzel niet om Tabel 2 te gebruiken en aan jouw organisatie aan te passen. Op pagina 15 van deze gids vind je een blanco versie (Tabel 3).

Stap 2: Voorlopige inhoudelijke aanpassing van het materiaal

De originele versie van het Vlaggensysteem werd geschreven in het Nederlands en Vlaams en later vertaald in het Engels. Aarzel niet om het Vlaggensysteem in een andere taal te vertalen. Maak ook altijd de omgekeerde vertaling als extra en noodzakelijke kwaliteitscontrole. Zo weet je meteen hoe nauwkeurig de vertaling is.

Beoordeel de vertaling met de feedback van de expert uit Fase 1. Beslis welke culturele aanpassingen je in de tekst of de illustraties moet maken. Neem dit op in Tabel 3. Controleer aan de hand van de criteria welke aanpassingen wel of niet mogelijk zijn.

Stap 3: Interactieve inhoudelijke aanpassing met leden van de gemeenschap

Gebruik en verspreid het vertaalde en aangepaste Vlaggensysteem onder de leden van de doelgroep. We raden aan om met focusgroepen te werken om het vertaalde en aangepaste Vlaggensysteem te evalueren. Sta open voor bijkomende culturele aanpassingen. Mogelijk moeten de tekst en illustraties nog eens aangepast worden. Zorg ervoor dat je alle aanpassingen opneemt in Tabel 3.

Stap 4: Definitieve aanpassing

Stap 5: Voortdurende evaluatie en extra aanpassingen

Begin je cultureel aangepaste Vlaggensysteem te gebruiken, maar blijf openstaan voor feedback.

3.4 Het Vlaggensysteem wordt in z'n geheel gebruikt

Bravo! Het Vlaggensysteem wordt nu al minstens zes maanden in je organisatie gebruikt. Na de vier stappen uit de vorige fase, rest je nog een finale stap voor een succesvolle en duurzame implementatie van het Vlaggensysteem.

Zoals eerder aangehaald blijven het Vlaggensysteem en de culturele gevoeligheden veranderen: ze evolueren mee met de tijd en de context. Blijf dus kritisch en denk na over het gebruik van het Vlaggensysteem.

1. Beoordeel de kennis, attitude en zelf-effectiviteit van de mensen in je organisatie of gemeenschap aan de hand van de KAZ-vragenlijst. Vergeet niet dat dit in de vorige fases ook al aan bod kwam. Nu gaan we kijken of de kennis, attitude en zelf-effectiviteit met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag en het Vlaggensysteem zijn toegenomen. Bespreek de resultaten van de drie aspecten en de bijhorende feedback.
2. Houd sensoa.be/vlaggensysteem in de gaten; zo blijf je op de hoogte van nieuwe tools en informatie. Misschien is er nieuwe informatie die nuttig kan zijn voor jouw organisatie of gemeenschap?
3. Blijf de doorgevoerde culturele aanpassingen regelmatig beoordelen. Zijn ze nog altijd relevant voor de huidige situatie van je organisatie of gemeenschap? Zijn er aanpassingen nodig? Aarzel nooit om terug te keren naar Stap 1 en het proces opnieuw te beginnen als dat nodig is.

4. Referenties

1. WHO, *Defining sexual health: report of a technical consultation on sexual health, 28-31 January 2002, Geneva*. 2006: Wereldgezondheidsorganisatie.
2. Landsdown, G., *The evolving capacities of the child*. Innocenti Insights, 2005. **11**.
3. Bitensky, S.H., *Council of Europe Convention on the Protection of Children Against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*. International Legal Materials, 2010. **49**(6): p. 1663-1682.
4. Castro, F.G., M. Barrera, en L.K. Holleran Steiker, *Issues and Challenges in the Design of Culturally Adapted Evidence-Based Interventions*. Annual Review of Clinical Psychology, 2010. **6**(1): p. 213-239. doi:10.1146/annurev-clinpsy-033109-132032
5. Bernal, G., J. Bonilla, en C. Bellido, *Ecological validity and cultural sensitivity for outcome research: issues for the cultural adaptation and development of psychosocial treatments with Hispanics*. Journal of abnormal child psychology, 1995. **23**(1): p. 67-82. doi:10.1007/bf01447045
6. De Schrijver, L., et al. *Minority Identity, Othering-Based Stress, and Sexual Violence*. International Journal of Environmental Research and Public Health, 2022. **19**, DOI: 10.3390/ijerph19074221.
7. Prochaska, J.M., J.O. Prochaska, en D.A. Levesque, *A transtheoretical approach to changing organizations*. Administration and policy in mental health, 2001. **28**(4): p. 247-61. doi:10.1023/a:1011155212811
8. Prochaska, J.O. en W.F. Velicer, *The transtheoretical model of health behavior change*. American journal of health promotion : AJHP, 1997. **12**(1): p. 38-48. doi:10.4278/0890-1171-12.1.38

Tabel 3: Culturele aanpassingen voor jouw organisatie

	Voorbeeld (voor aanpassingen)	Probleem	Voorgestelde aanpassing	Voorbeeld (na aanpassingen)
Taal				
Mensen				
Metaforen				
Inhoud				
Concepten				
Doelen				
Methoden				
Context				